кримінального правопорушення; коли і у зв'язку із чим у неї виник намір на вчинення кримінального правопорушення; мотиви вчинення кримінального правопорушення; чи перебувала особа в момент вчинення протиправного діяння в стані алкогольного або іншого сп'яніння; чи не вчиняла раніше особа насильницьких злочинів, якщо так, то які саме [3, с. 35].

8) наявність обставин, що пом'якшують або обтяжують покарання;

9) обставини, що характеризують потерпілу особу.

Перелічені обставини є основними питаннями при розслідуванні зазначеного виду злочинів, але не вичерпують їх. Зміст обставин, що становлять предмет доказування та підлягають доказуванню, деталізуються з урахуванням кримінально-правової кваліфікації кримінального правопорушення, що розслідується, і наявних у кримінальному провадженні фактичних даних про обставини вчинення протиправного діяння.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:**

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 груд. 2017 р. № 2229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ (дата звернення: 13.10.2026).

2. Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : Конвенція Ради Європи від 11 трав. 2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 13.10.2026).

3. Ботнаренко І. А., Комаринська Ю. Б., Джужа О. М., Дякін Я. О., Тичина Д. М. Обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування домашнього насильства : практ. посібник. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2023. 52 с.

4. Кваліфікація та основи методики розслідування домашнього насильства : навч. посіб. / С. Романцова, Н. Устрицька, І. Головюк та ін. ; за ред. І. Головюк, Н. Лащук, С. Романцової. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 404 с.

**Стечишин Алла Василівна,**
**кандидат юридичних наук, доцент,**
**доцент кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького**
**ЗВО «Університет Короля Данила»**

## ПРАВОВІ ФОРМИ УЧАСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ НАРОДОВЛАДДЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Розвиток демократичної держави передбачає не лише формальне закріплення народного суверенітету, а й створення правових механізмів, за допомогою яких громадяни можуть безпосередньо впливати на здійснення публічної влади. Особливе значення у цьому контексті належить місцевому самоврядуванню, оскільки саме на рівні територіальної громади відбувається найбільш безпосередня взаємодія людини з публічними інституціями, формуються практики громадянської участі, самоорганізації та відповідальності за вирішення питань місцевого значення. Відповідно територіальна громада повинна розглядатися не лише як територіальна основа організації місцевого самоврядування, а передусім як первинний колективний суб'єкт локального народовладдя.

У теоретико-правовому вимірі, місцеве самоврядування поєднує ознаки публічної влади та інституту громадянського суспільства. О. Батанов і В. Кравченко визначають його як одну з основних форм народовладдя та конституційний засіб обмеження державної влади, звертаючи увагу на значення дієздатних територіальних громад для розвитку громадянського суспільства [1, с. 48]. Такий підхід дозволяє розглядати громаду не як пасивний об'єкт управлінського впливу, а як середовище формування автономної громадянської активності, у межах якого публічний інтерес формується через взаємодію жителів, органів місцевого самоврядування та інших інститутів громадянського суспільства.

Це зумовлює потребу розмежування понять місцевого самоврядування як системи організації публічної влади та народовладдя на місцевому рівні як ширшої системи форм

безпосередньої й представницької участі жителів у вирішенні справ громади. Наявність виборної місцевої ради сама по собі не забезпечує повноцінної реалізації народовладдя. Демократична природа місцевого самоврядування передбачає існування постійного правового зв'язку між територіальною громадою та сформованими нею органами, а також реальну можливість жителів ініціювати розгляд суспільно значущих питань, висловлювати позицію щодо проєктів рішень, здійснювати оцінювання діяльності посадових осіб та впливати на визначення пріоритетів розвитку громади.

Важливим етапом нормативного закріплення такого підходу стало прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» від 9 травня 2024 р. № 3703-IX, який набрав чинності 8 січня 2025 р. Закон систематизував і розширив передбачені законодавством форми участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення [3]. До них належать загальні збори (конференції) жителів, місцеві ініціативи, громадські слухання, участь жителів у плануванні та розподілі коштів місцевого бюджету, публічні консультації, діяльність консультативно-дорадчих органів, громадське оцінювання діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, а також участь молоді у місцевому самоврядуванні.

Зазначені зміни мають принципове теоретико-правове значення. Вони свідчать про поступовий перехід від переважно представницької моделі місцевого самоврядування до моделі партисипативної локальної демократії. У такій моделі житель громади не обмежується статусом виборця, який періодично делегує повноваження представницькому органові. Він набуває можливості постійної участі у формуванні локальної публічної політики, а територіальна громада функціонує як реальний суб'єкт вироблення і легітимації рішень.

Саме тому форми участі населення доцільно розглядати не як допоміжні процедури діяльності органів місцевого самоврядування, а як юридичні форми реалізації правосуб'єктності територіальної громади. Місцева ініціатива надає жителям можливість самостійно формувати порядок денний локальної політики; громадські слухання забезпечують публічне обговорення рішень, що мають значення для громади; публічні консультації створюють правовий механізм врахування позицій заінтересованих груп; громадське оцінювання формує інструмент підзвітності муніципальної влади. У сукупності ці механізми забезпечують трансформацію громади із сукупності жителів певної території у суб'єкта самоорганізованої публічної діяльності.

Особливе місце у забезпеченні такої участі належить статуту територіальної громади. М. Пивовар слушно характеризує його як базовий локальний нормативно-правовий акт, у якому деталізуються інструменти участі жителів у вирішенні питань місцевого значення [2, p. 343]. Законодавчі зміни 2024 р. суттєво посилили значення цього акта, а з 1 січня 2027 р. наявність статуту стане обов'язковою для кожної територіальної громади. Отже, статут має виконувати не лише організаційну функцію, а й функцію локальної «конституції громади», яка визначає прозорі та однаково доступні для жителів правила їхньої участі у здійсненні місцевого самоврядування.

При цьому нормативне закріплення відповідних інструментів саме по собі не гарантує реальної участі. Існує ризик формалізації партисипативних процедур, коли громадські слухання або консультації проводяться виключно для виконання передбаченої законом процедури, а їх результати фактично не впливають на зміст владного рішення. Тому правове забезпечення локального народовладдя повинно передбачати не тільки можливість участі, а й чіткі вимоги до доступності інформації, строків і процедури проведення консультацій, мотивованого розгляду пропозицій жителів, оприлюднення результатів та обґрунтування причин їх врахування або відхилення.

У цьому контексті особливого значення набуває принцип підзвітності місцевої влади. Демократична легітимність органів місцевого самоврядування не вичерпується фактом їх обрання. Вона повинна постійно відтворюватися через відкритість прийняття рішень,

комунікацію з територіальною громадою та можливість громадського контролю. Взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями та іншими інститутами громадянського суспільства є одним із механізмів такого контролю.

Отже, територіальну громаду доцільно розглядати як первинний суб'єкт локального народовладдя, правосуб'єктність якого реалізується не лише через формування органів місцевого самоврядування, а й через систему безпосередніх форм участі у вирішенні питань місцевого значення. Законодавчі зміни останніх років свідчать про поступове формування в Україні партисипативної моделі місцевого самоврядування, у межах якої громада набуває реальних правових механізмів впливу на локальну публічну політику.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:**

1. Батанов О. В., Кравченко В. В. Місцеве самоврядування як інститут громадянського суспільства: муніципально-правові проблеми взаємодії та функціонування. *Аспекти публічного управління*. 2018. Т. 6, № 6–7. С. 45–53.

2. Pyvovar M. Peculiarities of the Functioning of Territorial Community Statutes Through the Lens of Legislative Changes During Ukraine's European Integration. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2025. Vol. 12, № 4 (48). P. 341–349.

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування : Закон України від 09.05.2024 № 3703-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2025, № 4, ст.8. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3703-20#Text

**Татаренко С. В.**
**доктор філософії в галузі права,**
**доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності**
**та інформаційної безпеки**
**навчально-наукового інституту підготовки фахівців**
**для підрозділів кримінальної поліції імені Е. О. Дідоренка**
**Донецький державний університет внутрішніх справ**

## СПІВВІДНОШЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ І НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Набрання чинності Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року докорінно змінило модель використання негласних методів протидії злочинності. Значну частину заходів, які раніше існували лише як оперативно-розшукові, законодавець перевів у процесуальну форму негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) і закріпив у главі 21 КПК України [1]. Водночас Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» [2] зберіг чинність, а перелік прав оперативних підрозділів у ньому досі містить заходи, тотожні НСРД за змістом і технічними засобами. Унаслідок цього склалася подвійна правова регламентація негласної діяльності, яка понад десятиліття залишається предметом наукових дискусій і причиною неоднакових підходів у правозастосуванні.

Відповідно до ч. 1 ст. 246 КПК України НСРД є різновидом слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню. Їх проводять лише в межах кримінального провадження, відомості про яке внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань, слідчий або за його письмовим дорученням оперативний підрозділ (ст. 41 КПК України), а більшість із них допускається тільки у провадженнях щодо тяжких та особливо тяжких злочинів [1]. Оперативно-розшукові заходи (далі – ОРЗ) натомість здійснюються в межах оперативно-розшукової справи, спрямовані насамперед на пошук і фіксацію відомостей про підготовку чи вчинення злочинів, а ті з них, що тимчасово обмежують права людини, проводяться з дозволу слідчого судді в порядку, визначеному КПК